

Van de redactie

Wijkgericht werken draagt bij aan een prettige woonomgeving. Ook komen burger en overheid dichterbij elkaar. Bewonersparticipatie is een belangrijk issue, maar tegelijkertijd een lastige opgave. De gemeente ontwikkelt nog vaak beleid en zoekt draagvlak in de wijken. Zij zou de focus meer op de leefwereld van bewoners moeten richten.

Het rapport *Vertrouwen in de Buurt* van de WRR is een pleidooi voor een aanpak van problemen op het niveau van de straat, buurt, wijk of dorp. De opstellers van dit rapport zien daarbij een belangrijke taak voor frontliniewerkers: de werkers in de voorhoede van de wijk. Dat zijn niet alleen opbouwwerkers, maar ook wijkagenten, leerkrachten en straathoekwerkers. Zij weten goed wat er in de wijk speelt en wat de draagkracht is. Bijvoorbeeld of de wijk in staat is te fungeren als vangnet voor kwetsbare groepen. PRIMO nh en het landelijk platform voor wijkgericht werken LPB organiseerden op 28 september 2006 de drukbezochte conferentie

Buurten in Noord-Holland. Partners in wijkgericht werken gingen met elkaar in gesprek over de ervaringen van de afgelopen jaren en de perspectieven voor de toekomst. Opvallend was de grote belangstelling vanuit kleinere gemeenten. Wijkgericht werken veronderstelt actief burgerschap en burgerinitiatief. Dat zijn ook sleutelbegrippen in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en in het kabinetsbeleid. In de praktijk zijn burgerinitiatieven vooral succesvol in wijken waar mensen gemiddeld beschikken over een hogere opleiding, meer sociale vaardigheden en uitgebreide netwerken. In de zogenaamde prioriteitswijken of aandachtswijken is dit niet het geval.

Daar heb je gekwalificeerde sociale professionals nodig, die signalen oppakken, bewoners ondersteunen bij het formuleren van hun vraag en hen toerusten in hun rol als actieve burger. Dit betekent zoeken naar nieuwe en creatieve vormen van participatie en inspraak. ►

IN DIT NUMMER:

WIJKGERICHT WERKEN: FYSIEK ÉN SOCIAAL.....	2
BEWONERSPARTICIPATIE IN HEEMSKERK.....	3
ZORGZAME WIJK HILVERSUM.....	5
ACTIEVE ZELFSTANDIGEN HAARLEM.....	6
SOCIAAL INVESTEREN WONINGCORPORATIE....	2
EEN KLEINE EN GROTE GEMEENTE.....	10
INTERESSANTE WEBSITES.....	12
AGENDA.....	12

Frontliniewerkers moeten durven af te kijken van gebaande paden. Natuurlijk is het voor een gemeente prettig de wijkraad als vast aanspreekpunt te hebben. Al was het maar om draagvlak voor voorgenomen beleid te toetsen. Maar een participatievorm als de wijkraad leidt niet automatisch tot actief burgerschap, met meer verantwoordelijkheid en zeggenschap van bewoners en oog voor hun kwaliteiten.

Misschien moet de gemeente soms een stapje terug doen en de wijk en haar bewoners aan het woord laten. Dit betekent niet de regie uit handen geven, wel de leefwereld van bewoners als uitgangspunt van beleid nemen. Laat dit een uitdaging zijn voor het wijkgericht werken van de komende jaren!

In dit themanummer laten we voorbeelden zien van geslaagde initiatieven vanuit de wijk en van

instanties die samenwerken op wijkniveau.

Hoe activeer en betrek je burgers, met wie werk je samen en wat is de rol van de lokale overheid? Wat zijn de resultaten, welke de problemen? Veel vragen, veel antwoorden.

Een Primo over de praktijk en de toekomst van wijkgericht werken. ●

Wijkgericht werken - of het nu gaat om een grote of kleine gemeente - kan per wijk of dorp verschillen. Fysiek beheer ofwel 'schoon, heel en veilig' is vrijwel overal de basis. Langzaam maar zeker vindt in steeds meer gemeenten een verbreding plaats naar het sociale domein. Els Diepenmaat van het PRIMO-team Leven in de stad, houdt zich bezig met wijkgericht werken en stedelijke vernieuwing. Zij pleit voor een sterkere rol van de wijkcoördinator.

TEAM 'LEVEN IN DE STAD'
VAN LINKS NAAR RECHTS:
HILLIE VAN NETTEN
TIM BOYENK
MARIJE ZIJSTRA
ELS DIEPENMAAT

Buurten in Noord-Holland

Voor de conferentie Buurten in Noord-Holland op 28 september 2006 schreef onderzoeker Nico de Boer, in opdracht van PRIMO nh, het essay *Van wijkbeheer naar Bureau Burger & Samenleving*. Zijn essay en de resultaten van de conferentie zijn verwerkt in de publicatie *Buurten in Noord-Holland. Wijkgericht werken: opbrengst en perspectief*. U kunt de publicatie bestellen bij het Servicepunt, tel: 0299 418 700, e-mail: servicepunt@primo-nh.nl.

Wijkgericht werken: fysiek én sociaal

"Voor bewoners is de buurt of wijk één geheel, het sociale en fysieke zijn nauw met elkaar verweven," zegt Els Diepenmaat. "Denk bijvoorbeeld aan (sociale) veiligheid en overlast. Met puur fysieke maatregelen als extra verlichting of alleen repressie en handhaving kom je er niet. Een integrale benadering, waarbij professionals goed weten wat er in de wijk speelt en bewoners ook zelf verantwoordelijkheid nemen, levert meer op." Naast veiligheid zijn er actuele thema's als actief burgerschap en vermaatschappelijking van de zorg, die men wijkgericht kan aanpakken. De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), van kracht per 1 januari 2007, betekent nieuwe uitdagingen. Els Diepenmaat: "De Wmo verplicht gemeenten onder andere te investeren in het bevorderen van sociale samenhang en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten."

Wijkbeheer en wijkvernieuwing

Het is dus zaak om de fysiek-zichtbare en sociale zaken te verbinden en in onderlinge samenhang aan te pakken. Ook is het van belang wijkvernieuwing en wijkbeheer aan elkaar te koppelen.

Els Diepenmaat: "Juist bij stedelijke vernieuwing en herstructurering is het cruciaal om aandacht te hebben voor beheer, zowel fysiek als sociaal. Dat getuigt van respect voor de bewoners. Nu zie je vaak dat de projectontwikkelaars en stedenbouwkundigen bij kaalslag en herstructurering opeens de wijk inkomen. De wijkbeheerder en de wijkcoördinator blijven buiten beeld. Het kan rampzalig uitpakken als men geen rekening houdt met de sociale structuur of problematiek in een wijk. Of wanneer men denkt dat met sloop en gedifferentieerde woningbouw de problemen automatisch worden opgelost."

Wijkcoördinator

Els Diepenmaat vindt dat wijkcoördinatoren binnen de gemeentelijke organisatie een veel steviger positie zouden moeten hebben, ook op strategisch niveau. De werkelijkheid in de wijk ziet er vaak anders uit dan het beleid dat op het stadhuis wordt uitgezet.

"Wijkcoördinatoren zitten nu vaak in een moeilijke positie. In de wijk ziet men hen als verlengstuk van de gemeente. Op het stadhuis vindt men hen dikwijls lastpakken. Wijkcoördinatoren moeten meer zeggenschap krijgen. Om op het niveau van directeuren overleg te plegen en zaken af te stemmen." ●

Leven in de stad

PRIMO nh is een adviesorganisatie voor de sociale sector.

De organisatie ondersteunt de provincie, gemeenten en organisaties bij het zoeken naar oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. Veel projecten worden uitgevoerd in het kader van het sociaal beleid van de provincie Noord-Holland.

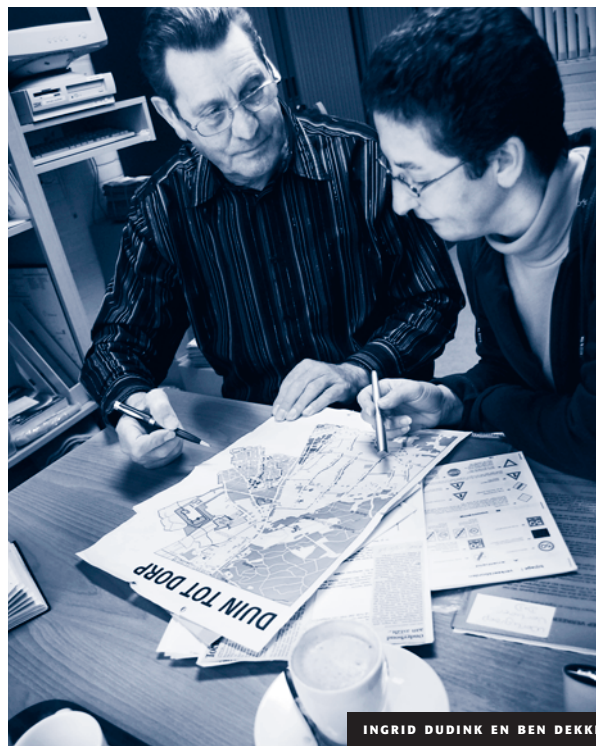
Daarnaast werkt PRIMO nh in opdracht van anderen, vooral gemeenten. De ruim veertig adviseurs beschikken over veel kennis en een uitgebreid netwerk. PRIMO nh biedt ondersteuning in de vorm van onderzoek, informatie, advies, (proces)begeleiding, projectmanagement, training en coaching.

Met het project Leven in de stad werkt PRIMO nh, in opdracht van de provincie Noord-Holland, aan de versterking van de sociale en culturele pijlers van stedelijke vernieuwing en wijkgericht werken. Dit gebeurt altijd in relatie tot de fysieke (schoon, heel en veilig) en economische pijler. De betrokkenheid en deelname van bewoners speelt een belangrijke rol bij deze werkzaamheden. Het team van adviseurs van Leven in de stad verzamelt kennis en zorgt voor uitwisseling door werkbezoeken, werkconferenties en het internetdossier Leven in de stad.

We bieden ondersteuning aan gemeenten en instellingen, om invulling te geven aan de sociale aspecten van stedelijke vernieuwingsprojecten, herstructurering en revitalisering van wijken. PRIMO nh adviseert en begeleidt bij de realisatie van sociale wijkanalyses en wijkveiligheidsplannen.

Meer informatie: [www.primo-nh.nl/dossiers/Leven in de stad](http://www.primo-nh.nl/dossiers/Leven%20in%20de%20stad)

"Wij zijn geen verlengstuk van de gemeente." Bewonersparticipatie in Heemskerk.

De gemeente Heemskerk heeft goed georganiseerd buurtbeheer. Gemeente en dienstverleners maken afspraken over veiligheid en leefbaarheid. Actieve buurtbewoners, gesteund door het opbouwwerk, spelen een belangrijke rol. Zij zien in projectteams toe op de uitvoering. Veel gaat goed, soms laat de gemeente het afweten. "Dan ben je toch niet meer dan een soort oranjevereniging"

Het buurtbeheer in Heemskerk bestaat nu tien jaar. De kern van buurtbeheer, zegt opbouwwerker Ingrid Dudink, is de beleving van bewoners als uitgangspunt nemen bij de inrichting en het onderhoud van de buurt. "De gemeente kan de renovatie van het riool plannen. Als blijkt dat bewoners een kruispunt in dezelfde omgeving onveilig vinden, neem dat dan mee. En stem de benodigde werkzaamheden op elkaar af. Dat gebeurt niet altijd."

In de wijk Duin tot Dorp is net een nieuw buurtcontract opgesteld. Met actiepunten over participatie van bewoners, de aanpak van honden- en paardenpoep, verkeersveiligheid en speelterreinen. "In ons contract staan 86 punten," zegt een van de opstellers, buurtbewoner Ben Dekker. "Een aantal zaken zijn voor de politie, andere voor de gemeente. We kunnen als projectteam niet zorgen voor eenrichtingsverkeer op een weg. Zo'n beslissing is aan de gemeenteraad. Maar een hekje om het fietsen op de stoep tegen te gaan, kan wel." Ben draait ruim twee jaar mee in het projectteam. Ook zit hij in de

wijkcommissie verkeersveiligheid. Actieve burgers als hij en de gemeente weten elkaar makkelijk te bereiken. "Als op een gevaarlijke kruising de belijning ontbreekt, is een mail naar de wegbeheerder voldoende. Het duurt even voor het echt gedaan is, maar het gebeurt wel." Ben steekt zijn nek uit in de buurt. Dat neemt niet iedereen hem in dank af. Onlangs kwam hij tussenbeide bij onenigheid in een straat waar te hard gereden zou worden. "Ik deed tellingen en het bleek mee te vallen. Wel is er een oversteekplaats aangebracht. Zoets lossen we zelf op, al kreeg niemand helemaal zijn zin."

Afspraken nakomen

Een buurtcontract vormt geen garantie dat alle voornemens worden uitgevoerd. Steffie Hobby zit in het projectteam van de wijk Boven de Baandert. Voor haar wijk staan een aantal voorstellen rond veiligheid op de agenda, zoals bosschages snoeien en verlichting aanbrengen. Soms stuit zij op de grenzen van bewonersinvloed.

"De gemeente blijft toch de baas, contract of niet. Het gevraagde speeltuintje komt er wel, zij het van ons eigen budget. Maar andere zaken zijn een stuk moeilijker. Handhaven bijvoorbeeld. In Boven de Baandert is overlast een groot probleem. Er is een tijdslimiet tot 21.00u aan de overlast gesteld, maar niemand controleert de naleving. Vaak gaat de overlast door tot diep in de nacht." De politie is ervan op de hoogte en het projectteam schreef er een brief over aan het gemeentebestuur. Tot nu toe tevergeefs.

Ook rond een speelveldje ging het mis. Ingrid Dudink: "Er is een pannaveldje (voetbal, red.) op het circusterrein. De gemeente haalde het doeltje weg, zonder overleg met de bewoners die zich voor de speelterreinen inzetten. Men gaat niet secuur genoeg om met de afspraken die gemaakt zijn."

Steffie Hobby vindt dat de gemeente teveel invloed heeft op de agenda van het projectteam. Zij heeft de indruk dat de gemeente haar beleid via het projectteam rechtvaardigt. "De gemeente gebruikt het projectteam soms om zaken voor elkaar te krijgen. Ze maken goede sier met ons, zonder altijd te luisteren naar wat wij te zeggen hebben. Maar wij zijn geen verlengstuk van de gemeente."

Opbouwwerker Ingrid Dudink beaamt dat: "Het projectteam moet zelf de agenda kunnen maken en niet eerst alle punten hoeven afhandelen waarover de gemeente graag een reactie uit de buurt wil. De bewoners zijn geen keiharde onderhandelaars, die zich daar goed tegen twee kunnen stellen. Het is mijn taak bewoners alert te maken en hun positie te versterken." ●

Buurtcontact

Heemskerk is opgedeeld in vijf wijken. Elk half jaar vindt in één van de wijken een buurtonderzoek plaats. De gemeente inventariseert de problemen en wensen op het vlak van veiligheid en dienstverlening. En bespreekt dan de uitkomsten op een aantal buurtbijeenkomsten. Ook kinderen en jongeren krijgen de kans zich uit te spreken. Opbouwwerker Ingrid Dudink: "We interviewen schoolklassen en verspreiden een jongerenenquête. De laatste keer kregen we

een kwart van de enquêtes terug, een redelijke score." De buurtcoördinator (van de gemeente), bewoners en opbouwwerker stellen samen een contract op, dat geldt voor tweeënhalf jaar. De uitvoerende partijen ondertekenen dat: gemeente, politie, woningcorporaties en welzijnsorganisatie. De buurtcoördinator zet de uitvoering van de voornemens in gang. Een projectteam, bestaande uit betrokken bewoners en opbouwwerker, houdt onder voorzitterschap van

de buurtcoördinator, de vinger aan de pols. Het projectteam komt eens in de zes weken bij elkaar en bespreekt ook actuele buurtkwesties die om gemeentelijke aandacht vragen. Elke wijk heeft een eigen contract, eigen prioriteiten en een buurtbudget van 25.000 euro per jaar. Het budget is bedoeld om wensen van bewoners te honoreren, niet voor regulier onderhoud. Buurtbewoners kunnen voorstellen voor uitgaven doen, het projectteam beslist.

"Integrale veiligheid op de agenda!"

door Tim Boyenk

Wat doet een VNG-ambassadeur Veilige Gemeenten?

Roy Ho Ten Soeng: "Proberen het onderwerp Integrale veiligheid op de agenda van zoveel mogelijk lokale besturen te krijgen, in mijn geval boven het Noordzeekanaal. Niet alleen op de agenda van burgemeester, wethouders, gemeentesecretarissen, ambtenaren, raadsleden en de brandweer. We betrekken er ook belangrijke externe spelers bij, zoals de politie en instellingen uit de sociale sector. Samen hebben we veel kennis en ervaring. Die moeten we bundelen en uitwisselen, bijvoorbeeld op regionale bijeenkomsten. Integrale veiligheid gaat niet alleen om fysieke zaken als brand- en rampenbestrijding, verkeersveiligheid en gevaarlijke stoffen etc. Maar nadrukkelijk ook om sociale veiligheid, waar PRIMO nh als kenniscentrum voor de sociale sector zich mee bezighoudt. Ik ben blij dat jullie thema's als buurtbemiddeling, jeugdprojecten, huiselijk geweld en bewonersparticipatie inbrengen en dat we intensief samenwerken. Goed verankerd lokaal veiligheidsbeleid vraagt om een breed draagvlak en grote betrokkenheid van alle spelers."

ROY HO TEN SOENG, WAARNEMEND BURGEMEESTER VAN MEDEMBLIK EN VNG-AMBASSADEUR VOOR HET PROJECT VEILIGE GEMEENTEN IN DE REGIO'S NOORD-HOLLAND NOORD, ZAANSTREEK/ WATERLAND EN WESTFRIESLAND.

Hoe zit het met veiligheid in buurten?

"Sociale en leefbare wijken en buurten scoren hoog bij burgers. Die sociale agenda van de burger moeten wij serieus nemen en overnemen. Gemeenten die wijkgericht werken nemen in toenemende mate ook het lokale veiligheidsbeleid mee. Dat leidt in veel plaatsen al tot een groter gevoel van veiligheid van buurtbewoners. Ik vind dat een enorme stap vooruit. Op die weg moeten wij doorgaan. Verwaarlozen we dit beleids-terrein, dan nemen vandalisme, overlast en verloedering toe. Dat moeten we niet laten gebeuren. Het lokale bestuur staat het dichtst bij de burger en heeft een regierol. De gemeente heeft een specifieke verantwoordelijkheid."

En de uitvoering van het beleid?

"Het rapport Vertrouwen in de buurt van de WRR onder voorzitterschap van Pieter Winsemius, is glashelder. Samenspel is cruciaal, tussen gemeente, woningcorporatie, bewonersorganisaties, welzijnswerk en wijkagenten, desgewenst uitgebreid met de middenstand en scholen. Overlast, onveilige plekken, verloedering, huiselijk geweld etc. kunnen gemeente en politie niet alleen oplossen. Dat moeten we samen doen. Daarom ben ik blij, dat PRIMO nh onderzoekt of we de leergang Samenwerken in de veiligheid van de Politieacademie, het NIZW en Verdiwel (Vereniging van Welzijns-directeuren) volgend jaar ook in Noord-Holland kunnen organiseren. Pas nu lijkt het iedereen duidelijk te worden welke kaalslag heeft plaatsgevonden in de sociale sector. We moeten de sociale investeringen in wijken en buurten weer op de agenda zetten. Ik hoop daar als ambassadeur een bijdrage aan te leveren!"

De naam doet denken aan grijze pantoffels en kleine kamers met Perzische tafelkleedjes. Maar St. Joseph is een ultramodern wooncomplex annex wijksteunpunt in Hilversum Oost. Hilversum Noord is proefwijk voor community care, het bevorderen van gemeenschapszin. Welzijns- en zorginstellingen werken samen. "Dienstverleners vinden elkaar steeds meer."

RONNIE VAN WIJK

In het grote complex zitten gewone en aangepaste woningen, een verpleegunit, kinderopvang, dagbesteding, activiteitenruimtes, een internetcafé, een restaurant en een informatie- en adviespunt. Rondom het gebouw zijn mooie tuinen en een pleintje aangelegd. De voorzieningen zijn niet alleen voor

vorm te geven. Ze geeft een voorbeeld van het innovatieve karakter van het dienstenpakket. "De huismeester van St. Joseph is afkomstig

doelgroep en bouwen tegelijk een netwerk op met de GGz-begeleiders die met hen mee komen. In Hilversum Noord ontwikkelen we

Welzijn en zorg dichtbij huis in Hilversum

bewoners in het complex. St. Joseph is er ook voor de buurt. Om er te eten of internetten, je aan te melden als vrijwilliger of voor hulp. Het centrum verleent intern zorg maar ook aan hulpbehoevenden in de wijk. Als zij tijdelijk meer zorg nodig hebben, kunnen ze logeren in St. Joseph.

Woondienstenzone

Het complex ligt middenin de wijk Liebergen, Hilversum Oost. Integrale zorg- en welzijnsteams werken vanuit een multifunctionele accommodatie, in dit geval St. Joseph, om gestalte te geven aan de zogenoemde woondienstenzone. Per woondienstenzone is er een overleg van teamleiders. Zulke zones worden in meer steden ontwikkeld, maar Hilversum had met de oplevering in 2004 de primeur.

St. Joseph is een gezamenlijk project van de gemeente, woningcorporatie, zorg- en welzijnsorganisaties. Zij sloten een convenant, onderzochten welke diensten en voorzieningen nodig waren en stemden die op elkaar af. Buurtbewoners waren vanaf het begin betrokken bij de plannen. Zij spraken zich uit over de buurtvisie die aan de bouw voorafging. En onderhandelden over hun recht op terugkeer in de buurt.

Het resultaat mag er wezen. Het ziet er niet alleen prachtig uit, er wordt ook flink gebruik van gemaakt. Ouderen repeteren liederen in een zaaltje en bij de informatie- en adviesbalie is het een komen en gaan van mensen.

Koffie om de hoek

Ronnie van Wijk, een van de sociale ontwerpers van St. Joseph, is trots op wat organisaties, gemeente en bewoners samen tot stand brachten. Van Wijk, werkzaam bij de welzijnsorganisaties SIS en Versa, is kwartiermaker woondienstenzones: een vooruitgeschoven post om de nieuwe aanpak uit te denken en

uit de welzijnsorganisatie. De woningcorporatie koopt de dienst in bij SIS. Zij heeft een sociale functie. Zij draait niet alleen nieuwe lampen in. De huismeester onderneemt ook actie als zij hoort of merkt dat een oudere of gehandicapte bewoner de hele dag de gordijnen dicht heeft."

Het initiatief van de gemeente om de zone te ontwikkelen viel in vruchtbare bodem. "Hilversum Oost is een oude arbeiderswijk waar altijd veel te doen was. Het opbouwwerk

"De zorg heeft welzijn nodig. Om cliënten langer thuis te laten wonen, moeten er activiteiten in de buurt zijn. Anders vereenigen mensen. Omgekeerd heeft welzijn zorg nodig om naar te verwijzen als hulp is vereist."

Gemma van der Ploeg

was en is er sterk," aldus Ronnie van Wijk. St. Joseph is het pronkstuk. Maar ook in de wijk zelf worden zorg en welzijn gekoppeld. Onder andere voor kwetsbare bewoners die zelfstandig in de wijk (komen) wonen. Zo organiseert een wijkcentrum Koffie om de hoek: een veilige ontmoetingsplek voor bijvoorbeeld (ex-) psychiatrische patiënten. Het project sloeg aan en SIS biedt het nu als vaste activiteit aan, samen met een welzijnsorganisatie uit Huizen.

Vangnet

De gemeente Hilversum wil community care bevorderen: bewoners die oog hebben voor elkaar. Proefwijk is Hilversum Noord. Ook deze wijk krijgt een Koffie om de hoek, laat SIS-directeur Ad Otjes weten. "Kwetsbare mensen maken vanuit een veilige setting kennis met activiteiten die de dagopvang niet biedt, zoals een computercursus, dans of sport. Sociaal-cultureel werkers leggen contacten met deze

twee woondienstenzones. Als daar straks mensen uit de doelgroep komen wonen, kunnen de begeleiders een en ander afstemmen met het welzijnsteam dat in de zone aan de slag gaat. En dezelfde werkwijze volgen als bij Koffie om de hoek: een activiteit organiseren in een algemene voorziening. Daardoor maakt de doelgroep kennis met andere buurtbewoners. Bewoners worden bewust niet van te voren uitgebreid geïnformeerd over hun komst. Dat zou stigmatiserend kunnen werken."

Wmo

De woondienstenzones zijn een prima uitvalsbasis voor de Wmo, zegt Ad Otjes.

"De informatie- en adviesfunctie, zoals in St. Joseph, kan 'satellietloket' worden voor het centrale Wmo-loket. Zorg, gericht op ouderen en mensen met een verstandelijke of psychische beperking, en welzijn werken samen. Wij bieden bijvoorbeeld de activiteit Een tikkie eenzaam.

We nodigen bewoners daarvoor uit na signalen van de samenwerkende instellingen. Het is nadrukkelijk de bedoeling dat we door gezamenlijke vraagverkenning ook nieuwe diensten en activiteiten aanbieden, uitgevoerd door gemengde zorg- en welzijnsteams." ●

Kleine ondernemers in Haarlem zijn actief in de buurt waar ze wonen en werken. Zij opereren onder de naam Het Ondernemerskwartier De Garenkoker. "Als we maar niet hoeven te vergaderen. De wijkraad is te bureaucratisch. Als ondernemers een probleem tegenkomen, lossen ze het meteen op," zegt Lenneke Overmaat, een van de initiatiefnemers. De ondernemers willen geen verplichtingen, het bedrijf gaat voor. Maar ook vrijblijvende inzet draagt bij aan saamhorigheid in de wijk.

Kleine ondernemers zetten zich in voor de buurt.

In de kleine Haarlemse wijk waar ze zelf woont en werkt, blijken opvallend veel mensen voor zichzelf begonnen te zijn. De wijk heeft een homogeen karakter: er wonen veel hbo'ers. Er spelen geen noemenswaardige problemen. De zelfstandigen zonder personeel werken vanuit huis. Albert Heijn is een ontmoetingspunt, waar ze praten over werk en over wat speelt in de buurt. Lenneke Overmaat heeft zelf een bureau voor communicatie en advies. Eind 2004 zet ze met anderen een ondernemersnetwerk op, Ondernemerskwartier De Garenkoker. In no time staan er 300 collega's/buurtbewoners op de uitnodigingenlijst. Zij voelen zich aangesproken, willen contact.

Dynamiek

Overmaat & co organiseren bijeenkomsten. Lenneke Overmaat: "Het netwerk geeft de buurt een nieuwe dynamiek. Een grote groep mensen die elkaar groeten op straat en bij elkaar over de vloer komen, versterkt de sociale cohesie. De ondernemers, vooral starters, voelen zich betrokken bij de wijk, als zelfstandige én als wijkbewoner. Het netwerk is op zichzelf al een nieuwe vorm van participatie." De netwerkbijeenkomsten zijn aanvankelijk alleen voor de eigen zaak: ervaringen uitwisselen en elkaar werk toespelen. Al snel is daar het idee ook iets voor de buurt te doen. Overmaat: "Wij willen iets doen dat uitstraalt op de wijk. Het moet gaan om activiteiten in het verlengde van onze professionele vaardigheden."

Het wordt het project Talent in zicht. "We sporen talenten in de wijk op om te exposeren, workshops en voorstellingen te geven etc. Een andere activiteit is het inrichten van een creatieve broedplaats in het Seinwezen: een verlaten gebouw op een oud rangeerterrein van de NS. Daar vinden enkele culturele evenementen plaats. Ook het ondernemersnetwerk heeft bijeenkomsten in het Seinwezen."

De ondernemers organiseren een wijkfeest rondom Talent in zicht. Fortisbank sponsort het. Er komen veel buurtbewoners op af. De opgespoorde talenten geven een workshop Tai Chi, exposeren en maken muziek. Er komt onder andere een collectief van amateur-schilders uit voort. Sponsors doen de starters uitdrukkelijk niet. De meeste hebben daar de middelen niet voor, maar het is ook niet de opzet.

Informeel

De waardering van de gemeente Haarlem is groot. Maar geld om het Seinwezen als broedplaats te behouden komt er niet. Ook vindt het ondernemersnetwerk geen andere plek van waaruit men de inspirerende werken kan voortzetten. De ondernemers treffen elkaar nog af en toe. Er zijn plannen voor een website met onder andere 'smoelen' van ondernemers, om zicht- en benaderbaar te zijn voor buurtbewoners. Verder staan de activiteiten op een laag pitje.

Lenneke Overmaat is er niet rouwig om. Aanhaken bij bestaande organisaties is geen optie. "We hebben goede contacten met de wijkraad, maar het ondernemersnetwerk wil informeel blijven. We kunnen de brancheorganisatie voor het midden- en kleinbedrijf MKB om ondersteuning vragen. Ook daar voelen we weinig voor." De ondernemers zijn wars van procedures. Wel vormen zij een onderliggend netwerk. De verbinding met de buurt is er. Daar kunnen nog mooie wisselende contacten uit voortkomen. ●

COLUMN

Cees Pieterse

Ik werk nu twee en half jaar bij de gemeente Den Helder als wijkmanager. Mijn taak is bij te dragen aan de leefbaarheid van stadswijken. Wijkambtenaren komen veel in 'hun' buurten en wijken. Zij kennen er de mensen, onderhouden contacten en proberen zaken waar burgers mee komen op te pakken. Deze aanpak is niet de zoveelste truc van de gemeente, gebracht met mooie, vernieuwende woorden en plannen. We proberen ons een vraaggerichte houding eigen te maken, een andere manier van denken en handelen. Ik wil mij op drie punten concentreren: het beheer en onderhoud van de wijk, werken in de frontlinie en de participatie van de burger.

Het fysieke beheer en onderhoud van de openbare ruimte pakken we tegenwoordig in wijkteamverband aan. Bewoners kunnen reageren op voorgenomen onderhoudsplannen. Soms vraagt de gemeente burgers zelfs voorafgaand aan de onderhoudsplanning hun mening. Voorwaar een belangrijke stap in de goede richting. Een andere belangrijke ontwikkeling is dat maatschappelijke partners als politie, het opbouw- werk, welzijnswerk, zorginstellingen en woningcorporaties in de wijk zich verbinden aan het leveren van zorg op maat. Dat doen zij vraaggericht. Zij nemen deel aan het werken in interdisciplinaire teams in de wijk. Ik merk dat de capaciteit van vrijwilligers en professionals nog niet ten volle is benut. Ook de mogelijkheden van de frontlinies zijn nog onvoldoende

CEES PIETERSE

Ambtelijke uitdaging

de ontwikkeld. Hier is dus veel winst te behalen. De rol van de burger als aangever en partner in de wijk aanpak krijgt steeds meer handen en voeten. De uitdaging voor de komende jaren is om de burger als coproducteur zijn verantwoordelijkheid te laten innemen voor een schone, veilige en leefbare wijk. De deelname van bewoners aan opzomer- en optuindagen, klankbordgroepen, wijkactieplannen, de buurt/wijkpanels, wijkplatforms en wijkveiligheidsplannen zijn mooie voorbeelden van verantwoordelijkheid nemen voor je wijk.

Ook het aanspreken van andere bewoners dan de bekende actievoelingen is een uitdaging. We hebben als gemeente nog veel terrein te winnen als het gaat om het in contact komen met burgers. Participatie is meedoen, maar ook: bedenken hoe de belangen van de burgers vertrekpunt van beleid kunnen zijn. ●

Luister goed naar bewoners. Pak op wat in de wijk speelt. Betrek zoveel mogelijk partners bij het aanpakken van problemen. En geef de wijkambtenaar een prominente plek in de gemeentelijke organisatie. Dat is in het kort wat Willem Stam gemeenteambtenaren wil voorhouden.

“Gemeente is niet dé partij om problemen in de wijk op te lossen.”

Willem Stam werkt als ambtelijk project-leider gebiedsontwikkeling in Den Helder. We praten met hem in zijn hoedanigheid als voorzitter van het LPB, Landelijk Platform voor wijkgericht werken. “De eerste jaren ging het bij ons vooral om buurtbeheer. De B in de naam verwijst daar nog naar. Voor kleine dagelijkse beheervragen van mensen hebben de meeste gemeenten inmiddels een goede oplossing, zoals een klantenservice. Wijkgericht werken wordt nu verbreed naar terreinen als onderwijs en zorg. De wijkambtenaar is de centrale figuur. Hij of zij kent de wijk als geen ander en signaleert als er problemen zijn. Onlangs hoorde ik dat een woning-opzichter bezig was met de huurachterstand van een gezin. Een leerkracht had te maken met schooluitval van kinderen uit datzelfde gezin. De wijkambtenaar bracht beide partijen bij elkaar. Die informatie moet samenkomen, om beide problemen te tackelen.”

Coalities

Via het LPB, waar tientallen gemeenten bij zijn aangesloten, wisselen grote en kleinere steden

kennis en ervaringen met wijkgericht werken uit. Het LPB organiseerde op 28 september 2006 samen met PRIMO nh de conferentie Buurten in Noord-Holland. **Willem Stam:** “De conferentie maakte nog eens duidelijk dat de gemeente niet de exclusieve instantie is om problemen van bewoners in wijken op te lossen. Zelfs de regie kan elders liggen, bijvoorbeeld bij een woningcorporatie. De gemeente blijft de eindverantwoordelijke, die zonder eigen belang de algemene zaak dient. Maar om hardnekkige maatschappelijke problemen het hoofd te bieden, moeten gemeenten coalities aangaan met andere partijen. En ook de rol van bewoners onderkennen. Gemeenten bestempelen wijken nogal eens als achterstandswijk. Hebben bewoners daar zelf nog een stem in? Zeg als gemeente niet: die wijk is verouderd, dus gaat 'ie plat. Geef bewoners de tijd die vernieuwing ook te willen. Ze zijn heus niet alleen voor behoud. Vernieuwen is een proces. De wijkambtenaar kan dat proces begeleiden. In overleg met de wijk, kun je problemen voorkomen. In Den Helder zou

bijvoorbeeld de huisvesting voor de Antilliaanse gemeenschap makkelijk uit te breiden moeten zijn. Er komen vaak familieleden bij wonen. Houd daar rekening mee.”

Leertraject

Het LPB zou Noord-Hollandse gemeenten graag, samen met PRIMO nh, een leertraject wijkgericht werken willen aanbieden. “Gemeenten die mee willen doen aan het leertraject, laten eerst een quick scan maken van hun eigen gemeente. Die quick scan moet antwoord geven op vragen als: welke problemen spelen er in welk type wijken, welke organisaties doen mee aan wijkgericht werken etc. De onderzoekers halen er gemeenschappelijke leerpunten uit. Gemeenten buigen zich daar vervolgens samen over. Zo komen ze verder. Onlangs zijn in opdracht van de provincie Gelderland acht gemeenten onderzocht. Het zou mooi zijn als ook Noord-Hollandse gemeenten en de provincie meedoen aan zo'n leertraject.” ●

Je kunt niet álles op wijkniveau aanpakken

Ervaringen in grote en kleine gemeenten.

Door Marieke Sjerps

De belangrijkste doelen van het wijk- en buurtgericht werken in Noorder-Koggenland zijn volgens **Johan Hagedoorn**, coördinator Welzijn en Onderwijs: "Weten waar de inwoners tegenaan lopen en ze betrekken bij het verbeteren van hun leefomgeving." Het buurtgericht werken verliep hier de afgelopen jaren gestaag en overzichtelijk, zo blijkt uit zijn verhaal. Door de recente fusie met Medemblik en Wognum moeten er opnieuw keuzes worden gemaakt.

Noorder-Koggenland

Sinds Noorder-Koggenland in 2001 met buurtgericht werken begon, is elk jaar één van de zes kernen aan de beurt geweest (deze kernen zijn: Benningbroek-Sijbekarspel, Abbekerk-Lambertschaag, Twisk, Opperdoes, Midwoud/Oostwoud, Hauwert). **Johan Hagedoorn**: "Samen met de dorpsraad hielden we een avond voor bewoners. Alles wat ze in hun woonomgeving verbeterd wilden zien, konden ze melden." Daarnaast was er een huis-aan-huis enquête, om ook de inwoners te bereiken die niet op de avond aanwezig waren. De gemeente werkte alle aandachtspunten uit in een leefbaarheidsplan en presenteerde dat binnen een paar maanden aan de bewoners. PRIMO nh was bij het maken van die plannen betrokken. **Johan Hagedoorn**: "In de leefbaarheidsplannen staat concreet wat we gaan doen en wanneer. Als iets niet mogelijk is, leggen we uit waarom niet." Een belangrijk kenmerk van wijk- en buurtgericht werken is de integrale aanpak. Er is een goede afstemming tussen de gemeentelijke diensten. Noorder-Koggenland werkt nauw samen met andere lokale partijen, zoals de corporaties, de politie en het Hoogheemraadschap, dat veel wegen in de regio bezit. Ook de bewoners zitten niet met hun armen over elkaar. Velen voelen zich door deze aanpak aangesproken, zitten in werkgroepen en helpen mee bij het zoeken naar oplossingen. Hagedoorn: "Het is een interactieve manier van werken, die de sociale samenhang versterkt."

Klinkerweg

Op een bewonersavond komen uiteenlopende zaken aan de orde. Van bankjes in het park - een wens in Abbekerk-Lambertschaag - tot het opnieuw bestraten van de Dorpsweg in Hauwert. Deze klinkerweg is in de loop der jaren behoorlijk bol geworden, wat al tot veel valpartijen heeft geleid, vooral bij vorst en regenachtig weer. Het Hoogheemraadschap,

Wijk- en buurtgericht werken is bedoeld om de leefomgeving van mensen te verbeteren en daarin als gemeente samen te werken met bewoners. In dorpen en kleine wijken - zo blijkt uit onderstaand interview met gemeenteambtenaar Johan Hagedoorn van Noorder-Koggenland - is buurtgericht werken vaak overzichtelijk en voornamelijk fysiek gericht. De lijnen binnen de gemeente en met lokale partners zijn kort. Bewoners weten hen snel te vinden.

Steden en grotere gemeenten laten de oorspronkelijke aandacht voor schoon, heel en veilig steeds meer los. Tenminste als het gaat om wijkgericht werken. Men spitst het werk toe op sociaal-economische problemen in bepaalde wijken. In Zaanstad, zo vertelt beleidsontwikkelaar Sandra Tax, wordt ook bij herstructurering en nieuwbouwprojecten wijkgericht gewerkt. Dit is nieuw.

dat het grootonderhoud van deze weg pas over twintig jaar had gepland, pakt dit probleem nu binnen afzienbare tijd aan.

In veel gevallen gaat het om fysieke oplossingen, maar ook sociale knelpunten komen in het buurtgericht werken aan de orde. Een aardig voorbeeld is de oudejaarsviering in Opperdoes, met veel brandstichtingen en vernielingen, waarbij niet zelden gewonden vielen. **Johan Hagedoorn**: "Naar aanleiding van de klachten van inwoners zijn we met alle betrokken partijen om tafel gaan zitten: de jeugd natuurlijk, en verder politie, horeca en brandweer. Er is een andere opzet voor deze avond gemaakt. Enerzijds dwingend, met verboden op grond van een noodverordening. Maar we hebben er iets leuks tegenover gezet, door samen met de jeugd een feest in het dorpshuis te organiseren. De oudejaarsviering verliep hierdoor het afgelopen jaar een stuk rustiger."

Is het buurtgericht werken eenmaal in een dorp geïntroduceerd, dan houden de partijen de vinger aan de pols. De lijnen zijn kort. De gemeente overlegt twee keer

per jaar met enkele dorpsvertegenwoordigers over de voortgang. Zij kunnen dan ook nieuwe knelpunten en wensen naar voren brengen.

"We maken waar wat we beloven", zegt Hagedoorn trots. "Buurtgericht werken werkt echt. Noorder-Koggenlanders zijn nuchtere West-Friezen. Ze geven niet gauw complimenten, maar hierover horen we regelmatig positieve geluiden."

Annemiek zou je zo vriendelijk willen zijn om een quote aan te leveren. Ongeveer zolang als hier is aan gegeven.

Herindeling

Het is duidelijk, alle betrokkenen zijn tevreden over de pragmatische manier van wijk- en buurtgericht werken in Noorder-Koggenland. Toch moet deze manier van werken opnieuw tegen het licht worden gehouden, nu sinds de jaarwisseling ook Medemblik en Wognum deel uitmaken van de gemeente.

Johan Hagedoorn: "Wognum en Medemblik zijn op heel andere manieren bezig met het verbeteren van

de leefbaarheid, maar ze zijn zeker in buurtgericht werken geïnteresseerd." Medemblik is een centrumwinkelgebied en een havenstad, waar veel toeristen komen. De sociale opbouw en de economische structuur van dit stadje vergen een andere aanpak dan in de dorpen.

Hagedoorn: "Vanwege de grootte moeten we Medemblik misschien opsplitsen in een aantal wijken, en er moeten stads- of wijkraden komen. Het grotere aantal buurten en wijken maakt dat we onze planning

moeten aanpassen. We kunnen ze niet twaalf jaar laten wachten voordat we eens met buurtgericht werken langskomen." Zelf gaat Hagedoorn graag door op de ingeslagen weg. "Mijn werk verrijkt door buurtgericht werken, doordat ik zoveel verschillende mensen leer kennen en we gezamenlijk mooie resultaten boeken. Ik zie waar ik voor werk en mensen zijn daar tevreden over."

Zaanstad

Het begon met het integraal beheren van de openbare ruimte. Toen was er vraaggericht werken. En nu zet de gemeente de middelen zo doelmatig mogelijk in, alleen waar het écht nodig is. Dit is in grote stappen de ontwikkeling van het wijk- en buurtgericht werken in Zaanstad de afgelopen tien jaar. Beleidsontwikkelaar Sandra Tax vertelt over het voortdurend zoeken naar manieren om Zaanstad niet alleen fysiek, maar vooral ook sociaal en economisch goed leefbaar te laten zijn.

Toen Sandra Tax ruim vijf jaar geleden bij de gemeente Zaanstad begon, viel ze met haar neus in de boter. Ze kwam midden in de kanteling van de organisatie terecht. Voor haar dienst Wijkgericht werken betekende dit dat de jaren van alleen fysiek wijkbeheer voorbij waren. Het was tijd voor ontkokering, het werk moest meer aansluiten bij de beleving van de bewoners en het toverwoord werd 'vraaggericht'. Vooral dit laatste bleek niet zo eenvoudig. Sandra Tax: "We kregen de opdracht om samen met bewoners en gebruikers te werken aan 'een stad om te wonen, te werken en te spelen'. We begonnen heel voortvarend, maar al snel ontstond de vraag wat vraaggericht eigenlijk inhoudt en hoever we daarmee moesten gaan. Als bewoners mogen beslissen welk wegdek het eerst opnieuw wordt bestraat, weten ze dan ook welke riolering nodig aan vervanging toe is? Daar hadden wij natuurlijk geen antwoord op. Zeker in het begin wekten we verwachtingen die we niet altijd konden waarmaken."

Ingrijpender

Ondertussen rees de vraag waar wijkgericht werken eigenlijk over moet gaan. Sandra Tax: "Uit alles blijkt dat sociaal-economische problemen in de stad veel ingrijpender zijn dan fysieke. We gingen ons daarom meer richten op: wat is er aan de hand, waar leven mensen onprettig met elkaar samen, waar is handhaving nodig? Toch is veel van ons werk nog fysiek beheer. Ik denk dat de vakafdelingen dit in de toekomst eigenlijk best zelf kunnen doen, in samenspraak met bewoners." Inmiddels is wijkgericht werken in Zaanstad niet meer: u vraagt en wij draaien. Middelen en instrumenten worden zo gericht mogelijk ingezet, want er is een beperkt budget. Door bewonersparticipatie is duidelijk waar prioriteiten liggen. Het team Wijkgericht werken stuurt ook lokale partners aan.

Beleidsontwikkelaar Tax: "We hebben geen standaardanalyses meer voor alle wijken en kernen. Zo zijn er in onze herstructureringswijken diepgaande sociale analyses gemaakt. Maandenlang gingen we de straat op om bewoners te interviewen." Daar kwam bijvoorbeeld de zorgvraag van Turkse ouderen in de wijk Poelenburg uit. Zij zijn volgens haar 'eerder oud' dan autochtonen en hebben daardoor eerder zorgvragen. Bij de ontwikkeling van de wijk houdt men daar nu rekening mee. Ze vervolgt: "In de dorpen spelen andere zaken (naast Zaandam maken Koog aan de Zaan, Zandijk, Wormerveer, Krommenie, Assendelft en Westzaan deel uit van Zaanstad). Mensen zorgen meer voor elkaar

dan in veel stadswijken. In de dorpskernen gaat het vaak om het voorzieningenniveau, zoals speelplekken, sportvoorzieningen en buurthuiswerk. Daarover adviseren we de gemeentelijke vakafdeling, die is verantwoordelijk voor de uitvoering."

Maatwerk

Als lid van het LPB, landelijk platform voor wijkgericht werken, heeft Zaanstad regelmatig contact met andere gemeenten. Sandra Tax merkt dat die allemaal met dezelfde vragen worstelen. Bijvoorbeeld dat het moeilijk is de sociaal-economische situatie in beeld te krijgen. En ook dat het niet eenvoudig is om andere bewoners te bereiken dan de standaardgroep. Tegelijkertijd is het overall maatwerk. Wat Amersfoort doet, kan Zaanstad niet een-op-een overnemen.

Tien jaar wijkgericht werken in Zaanstad. Hoe zal het zich verder ontwikkelen? Als het aan Sandra Tax ligt, wordt niet alles meer op wijkniveau aangepakt. "De wijk is niet langer de harde eenheid. Soms werken we kleinschaliger, bijvoorbeeld

op buurt- of blokniveau. Soms pakken we problemen regionaal aan, bijvoorbeeld om samenhang in de ontwikkeling te bevorderen."

Inmiddels doet de afdeling Wijkgericht werken in Zaanstad ook de gebiedsontwikkeling. De projectleiders maken deel uit van het team, of combineren hun taak met die van wijkmanager. Het gaat om kleine en grote projecten, van nieuwbouw van een school tot herstructurering van een hele wijk. Tax adviseert deze afdeling over mogelijke methodieken van bewonersparticipatie, zet analyses op en denkt mee over het zoveel mogelijk voorkomen van sociaal-economische problemen bij fysieke ingrepen als sloopnieuwbouw.

Tax: "We zijn nu bezig met de herontwikkeling van het gemeentehuisterrein. Ik denk na over hoe we de buurt daar goed bij kunnen betrekken, over de rol die mensen hebben en op welk moment ze invloed hebben. De ontwerpers krijgen scherpe randvoorwaarden mee die aansluiten bij de wensen van bewoners."

Deze integrale aanpak is volgens Tax logisch, maar komt elders nog niet voor: "Ik ben nog geen gemeente tegengekomen die wijkgericht werken combineert met grote ontwikkelingen in de openbare ruimte. Terwijl die juist enorm ingrijpen in de omgeving en in het leven van mensen." ●

Annemiek zou je zo vriendelijk willen zijn om een quote aan te leveren. Ongeveer zolang als hier is aan gegeven.

Schalkwijk

Schalkwijk is een groot stadsdeel in Haarlem. Het bestaat uit vier wijken: Europawijk, Molenwijk, Meerwijk en Boerhaavewijk. De Professorenbuurt maakt deel uit van de laatste. Schalkwijk is een na-oorlogse groene wijk met veel galerijflats en portiekwoningen.

In sommige buurten is een groot deel van de bewoners van allochtone herkomst. Woningcorporatie Pré Wonen bezit veel woningen in Schalkwijk. In de Europawijk zijn het er ruim 1200 woningen. Gemeente Haarlem en Pré Wonen maakten in overleg met de wijk een toekomstvisie 2005-2015.

Woningcorporatie Pré Wonen is letterlijk en figuurlijk dichtbij huis. De corporatie heeft z'n kantoren, frontoffices genoemd, in de buurt. Laagdrempelig en goed bereikbaar voor de bewoners. Wijkconsulent **Verona Takken**:

"Zo leer je je klanten goed kennen. En zij ons. De corporatie heeft een gezicht." Takken werkt voor één van de vier wijkteams van Pré Wonen in het Haarlemse Schalkwijk. Zij organiseert bijeenkomsten in de wijk, houdt voeling met de verschillende buurten en brengt mensen bij elkaar, bijvoorbeeld door gemeenteraadsleden uit te nodigen voor een wijkshow.

Frits ten Dam is manager van dezelfde vestiging: "Iedere vestiging van Pré Wonen voert een op de eigen wijk en buurt gericht beleid." Het kantoor in Schalkwijk doet dat volop. "Het begon met veiligheid. Tien jaar geleden waren er in de buurt nog straatdeuren zonder slot en open paadjes achter laagbouwoningen. Iedereen kon erin. Mensen voelden zich onveilig. We sloten de portieken en achterpaden af. Daarmee kweekten we goodwill. We gingen door met onder andere het opsieren van straten."

Onderling contact

Gaandeweg breidde de wijkaanpak zich uit naar het bredere terrein van leefbaarheid. "Bijvoorbeeld door bewoners te stimuleren om hun buurt schoon te houden," zegt **Verona Takken**. "In de Professorenbuurt voeren schoolkinderen onder leiding van de buurt-

beheerder vuilprikacties uit. Zij krijgen daar een beloning voor. Wij zetten het op, maar na een tijdje doen de kinderen het helemaal zelf. Wij faciliteren alleen nog maar. Het geeft voldoening als je hoort hoe een kind zijn ouders opvoedt: 'Geen afval op straat, die hebben we net schoongemaakt!' Wat we ook doen is bewoners met elkaar in contact brengen. Schalkwijk is geen populaire wijk. De doorstroming is groot.

Buren kennen elkaar vaak niet eens. Als er wat is bellen ze de woningcorporatie of de politie, in plaats van even aan te bellen bij de buurman of -vrouw. Schalkwijk is een prioriteitswijk, met veel lage inkomens en goedkope huurwoningen. Om te zorgen dat mensen elkaar beter leren kennen en waarde- ren, organiseren we ontmoetingsavonden."

De vertegenwoordigers van Pré Wonen blaken van werklust en nemen vele initiatieven.

Frits ten Dam: "Wij signaleren, zetten iets op en faciliteren. De uitvoering dragen we aan anderen over."

Pré Wonen vat de verplichting om te investeren in leefbaarheid ruim op.

De woningcorporatie, met vestigingen in onder andere Haarlem en Beverwijk, neemt initiatieven voor buurtactiviteiten. En richt voorzieningen in waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten. We praten met **Frits ten Dam** en **Verona Takken** van Pré Wonen over samenwerken met bewoners en de grenzen van hun inzet.

Sociaal investeren in de wijk

Hebben de bewoners ook iets te zeggen? En wat als zij of de gemeente iets anders willen dan Pré Wonen?

Frits ten Dam: "We werken samen met bewoners, de gemeente en welzijnsinstellingen. We ondersteunen buurtinitiatieven en spontane acties. Zo is er op verzoek van bewoners een activiteitenruimte gekomen, de Buurtbox. Daar kun je klaverjassen, er zijn meidenavonden en activiteiten van Turkse vrouwen. Sinds kort is er ook in de Europawijk een moedercentrum. Wij bieden daarvoor de ruimte, welzijnsinstelling

Radius beheert het centrum. Voor het onderhoud van de buurt hebben we afspraken gemaakt met de gemeente. Tot voor kort kon het gebeuren dat zij op maandag het groen in de buurt verzorgde en Pré Wonen woensdags een aangrenzend stukje groen. De afstemming ontbrak. Nu doen we dat samen."

Herstructurering

De Europawijk zit middenin een ingrijpende herstructureringsoperatie. Een kleine 200 woningen worden gesloopt en vervangen door nieuwbouw. 750 woningen zijn gerenoveerd of krijgen groot onderhoud. Voor een deel van de huurwoningen komen koopwoningen of groenvoorzieningen in de plaats. Stof genoeg dus voor een buurttopstand.

Dat blijkt mee te vallen. **Frits ten Dam**: "Omdat het om een prioriteitswijk gaat, stelden we, samen met de gemeente en in overleg met onder andere de wijkraden, een wijkvisie op. We hebben de wijkvisie zo open mogelijk

Woonatelier Professorenbuurt

PRIMO nh en FORUM (landelijk instituut voor multiculturele vraagstukken) onderzochten de wensen en opvattingen van buurtbewoners met betrekking tot hun woonomgeving. Een aantal bewoners nam vervolgens deel aan het ontwerpen van een buitenterrein, met aandacht voor verschillende leefstijlen. Onderzoek en ontwerp vonden plaats in de Professorenbuurt, een kleine buurt met 300 huishoudens in het Haarlemse Schalkwijk. Initiatiefnemers PRIMO nh en FORUM werkten intensief samen met partners in de wijk: bewoners- en vrijwilligersorganisaties, woningcorporatie, gemeente en welzijnswerk. Vrijwilligers uit de buurt en studenten hielden huis-aan-huis een buurtenquête, met vragen over onder meer leefstijl. Aan de hand van de resultaten werd een woonatelier van tien bijeenkomsten georganiseerd. Gemiddeld vijftien allochtone en autochtone bewoners bogen zich onder begeleiding van een Marokkaanse en Nederlandse architect over de invulling van een buitenterrein. Woningcorporatie Pré Wonen kocht dat aan van de gemeente Haarlem. Op het terrein staat een gebouwtje, waar een Turkse Vereniging en een christelijk genootschap gebruik van maken. Het uiteindelijke ontwerp van het woonatelier is gepresenteerd aan bewoners en professionele partijen. De gemeente en Pré Wonen stellen nu middelen beschikbaar om het ontwerp in grote lijnen te realiseren. De resultaten van de buurtenquête kunt u nalezen in het rapport *Jouw buurt, mijn buurt, onze buurt!*, te downloaden van www.primo-nh.nl. **Meer informatie:** Els Diepenmaat, 0299 418 700

in de wijk gepresenteerd. Geen eenrichtingsverkeer met een kant-en-klaar plan en een beamerpresentatie. We bereikten heel veel bewoners, uitzonderlijk genoeg ook veel allochtonen. Waarschijnlijk omdat de presentatie overdag was. Positief bijeffect was dat veel mensen kennis met elkaar maakten." Een kleine groep bewoners is tegen sloop van welke woning dan ook. Uit een handtekeningenactie vóór vernieuwing van de wijk blijkt een meerderheid van de bewoners blij te zijn met de herstructurering en het bijbehorende sociaal plan.

Problemen voorkomen

Behalve met de bewoners en de gemeente Haarlem, werkt de woningcorporatie samen met de politie en instellingen. De organisaties werken niet allemaal op dezelfde schaal.

Het woningbezit van Pré Wonen in Schalkwijk is verspreid over verschillende buurten. Frits ten Dam: "Wij werken intern met vier wijkteams, met daarin een woonconsulent, de wijkconsulent, een opzichter en een administratief medewerker."

De bewoners zijn georganiseerd in wijkraden en bewonerscommissies. De politie werkt op iets grotere schaal. Voor de hele Europawijk is één wijkagent, tegenwoordig gebiedsgebonden medewerker geheten. De gemeente werkt tegenwoordig ook wijkgericht. De wethouders hebben allemaal een of meerdere wijken onder hun hoede en ambtelijk zijn er stadsdeelregisseurs ingesteld.

De verschillende schaalgrootte levert geen problemen op. Als er samenwerkt moet worden, weet men elkaar te vinden. "De gemeente heeft bijvoorbeeld een platform leefbaarheid opgericht. Wij doen daaraan mee. De gemeente is op zijn beurt blij met onze inzet in de wijken," aldus Ten Dam. Tevredenheidsonderzoeken wijzen uit dat die inzet vruchten afwerpt. Zo is het gevoel van veiligheid gestegen.

Dat Pré Wonen geregeld de grenzen van haar eigenlijke werkveld, namelijk huisvesting, overschrijdt, deert Frits ten Dam niet. "Wij hebben als verhuurder baat bij sociale investeringen in de wijk. Het komt de verhuurbaarheid van woningen ten goede. Om een concreet voorbeeld te noemen: er was overlast van jongeren in de buurt. Wij praatten erover met hun moeders in het moedercentrum. De overlast verminderde. Zij doen nu spelletjes achter de computer in de buurtbox. Wij gebruiken het sociale netwerk om signalen op te vangen en, zo mogelijk, problemen te voorkomen." ●

Publicaties PRIMO nh

Eigenwijks

PRIMO nh vindt het belangrijk dat álle burgers meedoen. Met het project Multiculturele wijkontwikkeling ontwikkelden we een methodiek om bewoners met een allochtone achtergrond beter toe te rusten voor participatie.

In Eigenwijks doen we verslag van hoe je bewoners met een allochtone achtergrond bagage aan kennis en vaardigheden mee kunt geven en hun zelfvertrouwen kunt versterken. De methodiek is uitgeprobeerd in Den Helder en Hilversum. Op basis van de aldaar opgedane ervaringen ontwikkelden we een stappenplan, dat in principe in elke wijk kan worden uitgevoerd. Ook vindt u een praktijkgerichte cursus in de publicatie. **Deze uitgave is gratis te bestellen bij het Servicepunt van PRIMO nh.** Vanaf vijf exemplaren brengen we verzendkosten in rekening.

Voormekaar. Buurtgerichte sociale activering in Alkmaar

De afgelopen jaren liep in Alkmaar een project onder de veelzeggende naam Voormekaar. Het ging om een combinatie van individuele sociale activering en buurtactivering. In de brochure Voormekaar doet men verslag van de bijzondere manier van werken in dit project. U vindt informatie over de geschiedenis, de werkwijze en de resultaten van het project. Ook worden betrokken buurtbewoners aan het woord gelaten. PRIMO nh 2005.

U kunt de publicatie downloaden van [www.primo-nh.nl/publicaties/sociaal culturele omgevingskwaliteit](http://www.primo-nh.nl/publicaties/sociaal_culturele_omgevingskwaliteit)

Woonwagengewoners kiezen het gesprek

De communicatie tussen gemeenten en woonwagengewoners kent meestal een 'klassiek' verloop. De tactiek van de woonwagengewoners komt neer op eisen, afdwingen en als het moet 'even langskomen'. Gemeenten zeggen botweg 'nee' op alles wat woonwagengewoners vragen. Dat het ook anders kan blijkt uit een traject in Naarden, beschreven in een boekje.

Uit interviews met o.a. woonwagengewoners, de wethouder en de directeur van een woningcorporatie blijkt hoe betrokkenen het proces rond de herinrichting van het woonwagencentrum de afgelopen tweeënhalve jaar hebben ervaren. Gemeenten en woningcorporaties zijn op veel plaatsen in Nederland bezig met de herinrichting van woonwagencentra, veelal vanwege brandveiligheid. De confrontatie of het gesprek, wat heeft op de lange termijn meer resultaat? Woonwagengewoners kiezen het gesprek gaat in op deze vraag. Het is geschreven voor gemeenten, woningcorporaties, woonwagengewoners en andere betrokkenen. PRIMO nh 2006. Het boekje kost € 10,- (excl. porto) en is te bestellen bij het PRIMO nh - Servicepunt.

Werk maken van opbouwwerk in dorpen

Werk maken van opbouwwerk in Noord-Hollandse dorpen doet verslag van de gelijknamige bijeenkomst op 20 april 2006 op het eiland De Woude. U kunt de publicatie downloaden van [www.primo-nh.nl/publicaties/sociaal culturele omgevingskwaliteit](http://www.primo-nh.nl/publicaties/sociaal_culturele_omgevingskwaliteit)

Buurten in Noord-Holland

Verslag van de PRIMO nh - conferentie Buurten in Noord-Holland op 28 september 2006. Wijkgericht werken gaat niet meer alleen over buurtbeheer. Wijkgericht werken gaat uit van bewoners die méér voor zichzelf moeten zorgen. Ook bij stedelijke vernieuwing kunnen gemeenten wijkgericht werken. Wijkgericht werken dwingt vakmensen gericht te kijken naar de vraagstukken in buurten en wijken. Het heeft invloed op de dienstverlening van de overheid en vereist nieuwe vormen van bewonersparticipatie en politiek bedrijven. Tijdens de werkconferentie Buurten in Noord-Holland vond een mooi gesprek plaats tussen de verschillende partners in de buurt. PRIMO nh 2006. Het boekje kost € 12,- (excl. porto) en is te bestellen bij het PRIMO nh - Servicepunt

www.kanaalsociaal-nh.nl

Kanaal Sociaal-nh is een digitaal kennisplatform op het terrein van sociaal beleid. Het platform is opgericht om uiteenlopende organisaties uit de sociale praktijk te ondersteunen bij het verzamelen en uitwisselen van kennis. Het platform bedient met name organisaties die actief zijn in de provincie Noord-Holland. Op de website staat Noord-Hollandse kennis en informatie dan ook op de voorgrond, onder andere over wijkgericht werken.

Interessante websites

www.lpb.nl

Het Landelijk Platform Wijkgericht werken LPB is een netwerkorganisatie van en voor ambtenaren. Regisseurs, pioniers, intermediairs, bruggebouwers, voorlopers... wijkambtenaren dus, die op zoek gaan naar de mogelijkheden en grenzen van hun vakgebied. Belangrijkste doelstelling van het LPB is het samenbrengen van vakgenoten en het uitwisselen van kennis en ervaringen met wijkgericht werken.

www.kei-centrum.nl

Site Kenniscentrum Stedelijke Vernieuwing.

www.burgersaanhethetstuur.nl

De site bevat informatie over verschillende participatiemethoden en hun toepassing. Handig is ook het stappenplan, een checklist van 40 vragen, waarmee bewoners hun buurt in kaart kunnen brengen.

www.instrumentenwijzer.nl

De Instrumentenwijzer Habitat bevat vele voorbeelden van projecten en initiatieven om het beste uit mensen in een achterstandpositie te halen. Hoe kunnen zij zelf een betere woon- en leefomgeving creëren? U vindt informatie op de site over de toepassing van verschillende methoden en instrumenten. De instrumenten worden onder andere beoordeeld op participatiegraad en duurzaamheid.

www.lsabewoners.nl

Het LSA is een vrijwilligersorganisatie van actieve bewoners uit zogenoemde aandachtswijken, die samenwerken om de leefbaarheid in hun wijken te vergroten. Zij wisselen kennis en informatie uit op de site. Bewoners leren zo van elkaar en vergroten hun inbreng en invloed op wat er in hun wijk gebeurt. Alles wat speelt in aandachtswijken kan aan bod komen, zoals veiligheid, jongeren, herstructurering, integratie, ICT, bewonersparticipatie en media.

SERVICEPUNT PRIMO NH

PRIMO nh is het kennis-, informatie- en adviescentrum voor sociaal beleid in Noord-Holland.

Het is actief voor de provincie N-H, gemeenten en maatschappelijke organisaties.

Voor vragen of het bestellen van publicaties kunt u terecht bij het Servicepunt van PRIMO nh.

Het Servicepunt is telefonisch bereikbaar van maandag tot en met donderdag van 9.00 - 13.00 uur via 0299 418 700. Ook kunt u mailen: servicepunt@primo-nh.nl of onze website bezoeken: www.primo-nh.nl

PRIMO_{nh}

Colofon

De Primo geeft informatie over het werk van PRIMO nh. Het verschijnt drie keer per jaar. Overheden en maatschappelijke organisaties in Noord-Holland krijgen de Primo gratis toegestuurd.

Uitgever

PRIMO nh

Redactie

Marianne Reij

Wil Spanjer

Gastredacteur

Kees Plugboer

Teksten en eindredactie

Annemiek Onstenk

Fotografie

Marco Bakker

Marcel van Driel

Redactieadres

PRIMO nh

Postbus 106, 1440 AC Purmerend

tel: 0299 418 700

Bezoekadres

PRIMO nh

Emmakade 4, 1441 ET Purmerend

Vormgeving

Studio Stevens, De Rijp

Druk

Zwaan, Wormerveer

Oplage

2.000 exemplaren

©Overname of nadrukken van artikelen, of van delen daarvan, is uitsluitend toegestaan na overleg met en toestemming van de redactie en altijd met bronvermelding.

Agenda Cursus- en Congresbureau

Het Cursus- en Congresbureau van PRIMO nh organiseert elk jaar een groot aantal cursussen, congressen en expertmeetings. U vindt het actuele aanbod op www.primo-nh.nl. Meer informatie krijgt u bij Manja Greutert, tel: 0299 418 700 of congres@primo-nh.nl.

Symposium Integratie doelgroepenvervoer 18 januari, 14.00 - 17.00 u, locatie volgt. Doel van de symposium is om betrokken partijen te enthousiasmeren over samenwerking op het gebied van doelgroepenvervoer. Eerst verkenning van draagvlak voor verdere samenwerking. **Doelgroep:** bestuurders en ambtenaren van gemeenten uit de Kop van Noord-Holland, Provincie Noord-Holland, ministerie van Verkeer en Waterstaat, ziektekostenverzekeraars, NW8, NS, Rover.

Proeverij Domotica 25 januari, 9.00 - 17.00 u, Nemo, Amsterdam Een informatieve bijeenkomst, waar u culinair wordt verzorgd én kunt proeven van wat er vandaag de dag en in de nabije toekomst mogelijk is met domotica. **Doelgroep:** ambtenaren, woningcorporaties, professionals zorg en welzijn.

Aan de slag! 30 januari en 6 februari, 9.30 - 15.00 u, PRIMO nh Purmerend De meeste speeltoeken hebben een (groot) tekort aan vrijwilligers, bijvoorbeeld voor de uitleen, het bestuur en het automatiseren van de administratie. Dat betekent nog meer werk voor de toch al drukke vrijwilligers die de kar vaak al jaren trekken. Hoe kunnen speeltoeken succesvol aan de slag met het vinden (en binden) van vrijwilligers? PRIMO nh ontwikkelde hiervoor een ondersteuningsaanbod dat begin januari 2007 beschikbaar is. **Doelgroep:** vrijwilligers van speeltoeken in Noord-Holland.

Naschoolse opvang op de basisschool 1 februari, 10.30 - 15.30 u, locatie volgt. Jozias van Aartsen en Wouter Bos dienden een motie in de Tweede Kamer in, die nu gestalte krijgt: basisscholen zijn per 1 augustus 2007 verplicht om voor- en naschoolse opvang te verzorgen. Dit zal o.a. gebeuren in samenwerking met organisaties voor kinderopvang. De verplichting brengt veel vragen met zich mee. Hoe moeten scholen de samenwerking met de kinderopvang formeel vormgeven? Welke inhoudelijke invulling - bijvoorbeeld een gezamenlijke pedagogische visie - kan men geven aan deze samenwerking? Zijn er in Noord-Holland goede voorbeelden waar basisscholen en kinderopvang samen optrekken? Deze en andere vragen komen aan bod op donderdag 1 februari 2007 tijdens een speciale studiedag. **Doelgroep:** directie en managers uit basisonderwijs en kinderopvang.

Mantelzorgwerkplaats voor gemeenten 13 februari, 13 maart, 17 april en 12 juni, 12.30 - 16.30 u (inclusief lunch), PRIMO nh Purmerend. Een werkconferentie over de vraag wie de lokale mantelzorgers zijn en wat de gemeente voor hen zou kunnen doen. Veel gemeenten hebben in het kader van de Wmo met deze vraag te maken. Tijdens de conferentie staan good practices in gemeenten en mantelzorgondersteuning centraal. **Doelgroep:** gemeenten in Noord-Holland.

Maatschappelijke Stages 19 april, 12.00 - 17.00 u, PRIMO nh Purmerend. Een studiebijeenkomst om lokale initiatieven rond maatschappelijke stages samen te brengen en kennis en ervaring uit te wisselen. PRIMO nh wil een bijdrage leveren aan de versterking van maatschappelijke stages in Noord-Holland. Ook zorgen we dat 'landelijke kennis' het lokale niveau bereikt en dat de in Nederland aanwezige praktijkervaring wordt gebundeld. **Doelgroep:** Vrijwilligerscentrales en Centra voor Bedrijf en Samenleving.